

Knihovnicko-informační zpravodaj U Nás
Vyšlo: 16.3.2007
Číslo: Ročník 17 (2007), Číslo 1
Sekce: Ecce homo
Název článku: ECCE HOMINES
Autor: Aleš Feters
Zdroj: <http://unas.svkhk.cz/clanek.asp?id=783>

ECCE HOMINES

Aleš Feters

Před sedmdesáti lety, v roce 1937, zemřeli shodou okolností tři z nejvýznamnějších univerzitních profesorů Univerzity Karlovy a zároveň z nejvýznamnějších osobností našich moderních dějin. Dne 23. ledna historik **Josef Pekař**, 4. dubna **F. X. Šalda**, profesor románských literatur, a 14. září filozof a po válce prezident – **T. G. Masaryk**. Všichni tři patřili ve svých oborech k známým osobnostem už „za Rakouska“ – v předminulém století. Všichni také tak či onak zasahovali do českého národního života širě než jen ve svých oborech. V první třetině století dvacátého byli na vrcholu svých tvůrčích i osobních, lidských sil. Můžeme říci, že všichni nějak zasáhli i do dění politického, v největší míře samozřejmě Masaryk. Všichni tři měli to štěstí, že se nedožili tragického podzimu roku 1938.

Masaryk byl z nich nejstarší. Narodil se 7. března 1850, Šalda 22. prosince 1867 a Pekař 12. dubna 1870. Samozřejmě mezi nimi nemohlo nedocházet ke střetům. Nejznámější asi je spor o smysl českých dějin mezi Pekařem a Masarykem, ale jisté napětí se projevovalo i mezi Šaldou a Masarykem.

Šalda už v roce 1895 posuzoval Masarykovu knihu *O naší nynější krizi* v obsáhlé recenzi s názvem *Těžká kniha*, v roce 1910 publikoval studii *Masaryk v moderní kultuře české* (v témže roce posuzoval i Pekařovu knihu o Kostě). V roce 1925 vnesl ve stati *Na okraj Světové revoluce* k některým Masarykovým názorům v této knize výhrady dost zásadní. Rozcházel se ve výkladu sebevražednosti a několika dalších filozofických aspektech, ale ze Šaldova textu vyplývá i to, že mu vadila Masarykova orientace na západní demokracie. Masaryk podle něj neviděl, jak sociální dění v revolučním Rusku předznamenává novou budoucnost světa: *Světový význam sovětské revoluce vidím v tom, píše Šalda, že stvořila k tzv. Veliké měšťácké revoluci francouzské /.../ pendant – větší, zdá se mně, a významnější*. Masaryk chtěl Šaldovi odpovědět, na doporučení Karla Čapka od publikování své polemiky upustil. (Text se zachoval a dnes jej máme k dispozici.) Z první stati posledního ročníku Šaldova zápisníku *Ve věku železa a ohně* poznáváme, že Šaldu z idealizování si Sovětského svazu vyvedly až moskevské procesy.

S prof. Pekařem se ještě Šalda stačil rozloučit: *Dne 23. ledna zemřel pamětihodný muž, veliký historik a význačný politik, Josef Pekař, /.../ byl největší český historik, kterého jsme měli, po Palackém a vedle Palackého. /.../ Svou vědu postavil Pekař do služeb národa, jeho života, jeho potřeb /.../ Dílo Pekařovo je neseno silným přesvědčením osobnostním, stojí za ním i pevný charakter lidský...* O charakteru Pekařově svědčí mnohé, zejména i fakt, že v roce 1935 odmítl nabídku kandidovat na prezidentský úřad.

Prezident Masaryk nechal dát k Pekařově rakvi kytici s textem: *Profesore Pekaři, vzpomínám často na Vás a naše styky. Byl jste hodný člověk*. Samozřejmě byl prof. Pekař víc než jen „hodný člověk“. (Jeho přínos české historii zhodnotila i konference *Josef Pekař a české dějiny 15. – 18. století konaná v dubnu 1994 v Turnově a Sedmihorkách*.)

Masaryk ve svém pojetí smyslu českých dějin kladl důraz na náboženský charakter české minulosti, na vývoj humanitní ideje od husitství a reformace po národní obrození. Pekař zdůrazňoval, že hybnou silou našich dějin bylo národní vědomí, že postup nebyl od humanity k češství, ale od češství k humanitě. Dalimil žil sto let před Husem, Balbín dvě stě let před Palackým.

Kdyby národní vědomí souviselo s reformací, nepřežili bychom protireformaci, tvrdil Pekař. Národní snažení neodvozoval od náboženského. Spor byl některými tehdy zjednodušován na rozdíl mezi pohledem evangelíka (Masaryka) a katolíka (Pekaře). Rozdíly mezi nimi byly ovšem v hlubším, filozofickém pohledu na dějiny a nejen na dějiny.

Co je v byt' často komplikovaných vztazích mezi těmito třemi velkými Čechy, velkými osobnostmi pozoruhodné a zejména dnes poučné? Přes všechny názorové, filozofické rozdíly se nikdy nesnížili k osobním invektivám, jakýmkoliv urážkám, byla mezi nimi vždy vzájemná úcta. Všichni tři si plně zaslouží i náš zájem a naši úctu.

© 2000-2004 Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové · pujcovna@svkhk.cz
· knihovna@svkhk.cz · studovna@svkhk.cz · <http://www.svkhk.cz>